

Recensies

ALGEMEEN

M. Altena, e. a., ed., *Spiegelbeeld. Reflecties bij 25 jaar vrouwengeschiedenis (Jaarboek voor vrouwengeschiedenis, XXV)*; Amsterdam: Aksant, 2005, 199 blz., ISBN 90 5260 179 8).

Hoe is het gesteld met het vakgebied vrouwengeschiedenis in Nederland? Er zijn twee manieren om antwoord te geven op deze vraag. Er kan worden gekeken naar de theoretische en wetenschappelijke ontwikkeling van het vakgebied. In de tweede plaats kan de mate van integratie in de reguliere geschiedwetenschap en in het onderwijs worden geëvalueerd. Het eerste antwoord kan zonder meer positief luiden. Al zo'n vijftien jaar worden wij getraceerd op een stroom van proefschriften, monografieën en bundels van vaak hoog niveau. Hieruit blijkt zonder meer dat de hedendaagse vrouwengeschiedenis het stadium van de kinderziekten is ontstegen. Het tweede antwoord is echter minder geruststellend. Met de integratie in de overige geschiedwetenschap en het onderwijs is het droevig gesteld. Er wordt op zijn best lippendienst bewezen aan de inzichten uit het vakgebied vrouwengeschiedenis en soms wordt een enkel hoofdstuk in een boek of een artikel in een bundel aan vrouwen gewijd. Maar een werkelijke integratie, waarbij de hedendaagse notie gender een rol speelt, is ver te zoeken. Een ideale situatie in de geschiedwetenschap zou de verwevenheid van mannen- en vrouwenlevens in de geschiedenis zichtbaar maken en de manier waarop de samenleving is doortrokken van opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid. Een dergelijke blik op de geschiedenis zou tot de bagage dienen te horen van elke zichzelf respecterende historicus (m/v).

Op basis van bovengenoemde twee invalshoeken heeft de redactie van het *Jaarboek voor vrouwengeschiedenis*, dat 25 jaar bestaat, haar jubileumnummer vormgegeven. Het is een aantrekkelijke uitgave geworden, waarin theoretische en praktijkgerichte artikelen elkaar afwisselen. Het is ook zeer leesbaar, dit geldt met name voor het portret van de redactie van het eerste *Jaarboek* uit 1980 en voor het stuk over het optreden van de drie 'gevestigde' (mannelijke) hoogleraren. De redactie van het onderhavige jaarboek heeft haar uitgave voorzien van een stevige en heldere inleiding. Jammer is alleen dat de inhoud van de twee theoretische artikelen in het jaarboek in deze inleiding door elkaar is gehusseld. Voor geïnteresseerden in de algemene theoretische ontwikkeling van het vakgebied vrouwen- en gendergeschiedenis is met name één van deze twee artikelen, dat van Jacques Bos, waarin hij ingaat op de verhouding tussen individu en structuur in relatie tot het begrip gender interessant. Naast nieuwe inzichten biedt het artikel ook een gedegen historisch overzicht van de theorievorming op het gebied van vrouwen- en gendergeschiedenis.

Een belangrijke doelstelling van de eerste redactie uit 1980 was om los te komen van de politiekgerichte geschiedschrijving, zoals die werd beïnvloed door de feministische beweging van de tweede golf, die toen op haar hoogtepunt was. Men wilde verwetenschappelijking van het vakgebied vrouwengeschiedenis. Wie kennis heeft genomen van op

zijn minst een aantal van de jaarboeken die in de loop der tijd zijn verschenen kan niet anders concluderen dan dat men in deze doelstelling is geslaagd. Ook het onderhavige nummer getuigt hiervan. Zelfs is men niet wars van discussie met vakgenoten en toont hiermee aan gunstig af te steken bij wat wel is betiteld als de ‘consensuscultuur’ waardoor de Nederlandse academische historische wereld wordt gekenmerkt: deze onderscheidt zich vooral door gebrek aan werkelijke discussie en debat. Dat het *Jaarboek* de confrontatie niet schuwt, komt tot uiting in het artikel van Lotte Jensen over de eerste feministische golf. Zij bespreekt onder meer de sterke en zwakke punten van het proefschrift van Ulla Jansz en bepleit de totstandkoming van een nieuw overzichtswerk van de eerste golf als vervanging van en aanvulling op dat van Jansz.

Ook in dit jaarboek is de algemene teneur ten aanzien van het vraagstuk van de integratie van vrouwen- en gendergeschiedenis in de overige geschiedwetenschap pessimistisch. De historicus Frijhoff geeft al een mogelijke verklaring voor die weinig gunstige situatie door te wijzen op het feit dat mannen niet alleen in de geschiedenis maar ook in de geschiedwetenschap domineren. (176) Veelzeggend en herkenbaar is ook de opmerking van redactielid van het eerste uur Josine Blok dat ze nog steeds op congressen de vraag krijgt: ‘What’s a nice girl like you doing in a field like this?’ (22) In twee artikelen wordt ingegaan op de mate van integratie in het voortgezet en hoger onderwijs. Ook hier stemmen de conclusies niet vrolijk. Vrouwen- en gendergeschiedenis zijn een marginaal en weinig doordacht onderdeel van het totale geschiedenis aanbod. Volgens een der auteurs, de gymnasiumdocente Mieke de Vos, die de huidige in het VWO gebruikte geschiedenis methodes heeft doorgeploegd op dit thema, domineert met name in de onderbouw het slachtofferperspectief waardoor het moeilijk is voor meisjes om zich te identificeren met hun historische voorgangers.

Misschien is het een idee om op basis van dit inspirerende jubileumnummer van het *Jaarboek voor vrouwengeschiedenis* de integratiediscussie een nieuwe impuls te geven, bijvoorbeeld door de organisatie van een congres van het KNHG rond dit thema.

Anneke Ribberink

J. P. Sigmond, E. Sint Nicolaas, *Kijken naar geschiedenis. Onderzoeken en tentoonstellen van historische voorwerpen* (Zwolle: Waanders, 2005, 127 blz., € 22,50, ISBN 90 400 9053 X).

Ons cultureel erfgoed wordt met zorg gekoesterd. Talloze oude voorwerpen bevinden zich in particuliere verzamelingen of in de vele museale collecties die ons land rijk is. Nooit was de belangstelling voor de materiële cultuur uit het verleden zo groot. Alleen al het ongekend grote aantal bezoekers van musea is een bewijs hiervan. Kennelijk bestaat in deze tijd van snelle maatschappelijke veranderingen een grote behoefte om naar het verleden te kijken en tastbare bewijzen uit het verleden te verzamelen. Door de grote welvaartsstijging na de Tweede Wereldoorlog is er ook veel geld van particulieren en de overheid beschikbaar om verzamelingen aan te leggen. Evenmin kunnen historici klagen

zijn minst een aantal van de jaarboeken die in de loop der tijd zijn verschenen kan niet anders concluderen dan dat men in deze doelstelling is geslaagd. Ook het onderhavige nummer getuigt hiervan. Zelfs is men niet wars van discussie met vakgenoten en toont hiermee aan gunstig af te steken bij wat wel is betiteld als de ‘consensuscultuur’ waardoor de Nederlandse academische historische wereld wordt gekenmerkt: deze onderscheidt zich vooral door gebrek aan werkelijke discussie en debat. Dat het *Jaarboek* de confrontatie niet schuwt, komt tot uiting in het artikel van Lotte Jensen over de eerste feministische golf. Zij bespreekt onder meer de sterke en zwakke punten van het proefschrift van Ulla Jansz en bepleit de totstandkoming van een nieuw overzichtswerk van de eerste golf als vervanging van en aanvulling op dat van Jansz.

Ook in dit jaarboek is de algemene teneur ten aanzien van het vraagstuk van de integratie van vrouwen- en gendergeschiedenis in de overige geschiedwetenschap pessimistisch. De historicus Frijhoff geeft al een mogelijke verklaring voor die weinig gunstige situatie door te wijzen op het feit dat mannen niet alleen in de geschiedenis maar ook in de geschiedwetenschap domineren. (176) Veelzeggend en herkenbaar is ook de opmerking van redactielid van het eerste uur Josine Blok dat ze nog steeds op congressen de vraag krijgt: ‘What’s a nice girl like you doing in a field like this?’ (22) In twee artikelen wordt ingegaan op de mate van integratie in het voortgezet en hoger onderwijs. Ook hier stemmen de conclusies niet vrolijk. Vrouwen- en gendergeschiedenis zijn een marginaal en weinig doordacht onderdeel van het totale geschiedenis aanbod. Volgens een der auteurs, de gymnasiumdocente Mieke de Vos, die de huidige in het VWO gebruikte geschiedenis methodes heeft doorgeploegd op dit thema, domineert met name in de onderbouw het slachtofferperspectief waardoor het moeilijk is voor meisjes om zich te identificeren met hun historische voorgangers.

Misschien is het een idee om op basis van dit inspirerende jubileumnummer van het *Jaarboek voor vrouwengeschiedenis* de integratiediscussie een nieuwe impuls te geven, bijvoorbeeld door de organisatie van een congres van het KNHG rond dit thema.

Anneke Ribberink

J. P. Sigmond, E. Sint Nicolaas, *Kijken naar geschiedenis. Onderzoeken en tentoonstellen van historische voorwerpen* (Zwolle: Waanders, 2005, 127 blz., € 22,50, ISBN 90 400 9053 X).

Ons cultureel erfgoed wordt met zorg gekoesterd. Talloze oude voorwerpen bevinden zich in particuliere verzamelingen of in de vele museale collecties die ons land rijk is. Nooit was de belangstelling voor de materiële cultuur uit het verleden zo groot. Alleen al het ongekend grote aantal bezoekers van musea is een bewijs hiervan. Kennelijk bestaat in deze tijd van snelle maatschappelijke veranderingen een grote behoefte om naar het verleden te kijken en tastbare bewijzen uit het verleden te verzamelen. Door de grote welvaartsstijging na de Tweede Wereldoorlog is er ook veel geld van particulieren en de overheid beschikbaar om verzamelingen aan te leggen. Evenmin kunnen historici klagen